

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 lipca 2018 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w Ł. na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2017 r., poz. 2336) wstrzymał M. D. od 1 października 2018 r. wypłatę emerytury rolniczej z powodu przyznania renty rodzinnej z ZUS. Na podstawie art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1383) zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu kwoty 1298,53 zł za okres od 9 maja 2018 r. do 30 września 2018 r.

/decyzja – k. 30 akta KRUS/

Odwołanie od powyższej decyzji złożył pełnomocnik ubezpieczonej w dniu 31 lipca 2018 r. zaskarżając ją w całości, wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji i umorzenie postępowania prowadzonego wobec M. D. w przedmiocie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w zakresie emerytury rolniczej w wysokości 1298,53 zł.

/odwołanie – k. 3-4/

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie podnosząc argumenty tożsame jak w zaskarżonej decyzji.

/odpowiedź na odwołanie – k.7/

Pismem procesowym z dnia 15 października 2018 roku pełnomocnik wnioskodawczyni wniósł o umorzenie należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości z uwagi na ważny interes odwołującej, na podstawie art. 41a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

/pismo – k. 12-13/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

M. D. urodziła się (...)

/okoliczności bezsporne/

Ubezpieczona od 1 listopada 2006 r. pobierała emeryturę rolniczą. W decyzji przyznającej prawo do emerytury zawarte było w punkcie 6.7 pouczenie, że skarżąca ma obowiązek powiadomić organ rentowy o okolicznościach powodujących zawieszenie lub zmniejszenie wysokości emerytury to jest m.in. o pobieraniu emerytury lub renty z innego tytułu – przyznanej przez inny organ.

/decyzja k. 20 akta KRUS /

W dniu 8 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wydał decyzję, którą przyznał M. D. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu od dnia 9 maja 2018 r. Wysokość renty ustalono w kwocie 1220,72 zł.

/decyzja k.27-28 akta KRUS/

W dniu 21 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przesłał do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Ł. informację wraz z w/w decyzją.

/zawiadomienie k. 26 akta KRUS/

Wnioskodawczyni pobrała świadczenie emerytalne za okres od dnia 9 maja do dnia 30 czerwca 2018 roku w wysokości 485,95 zł

/bezsporne/.

W dniu 3 lipca 2018 r. został zamknięty termin płatności wypłat miesięcznych i dziennych przypadający na dzień 15 lipca 2018 r. Świadczenie dla M. D. w wysokości 812,58 zł za miesiące lipiec, sierpień, wrzesień 2018 roku zostało uwzględnione do wypłaty.

/harmonogram przetwarzania k. 32, spis przekazów k. 33/

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w Ł., nie czekając na ustalenie czy skarżąca pobrała świadczenie emerytalne za okres od lipca do września 2018 roku, sporną decyzją **z dnia 4 lipca 2018 r.** na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2017 r., poz. 2336) wstrzymał M. D. od 1 października 2018 r. wypłatę emerytury rolniczej z powodu przyznania renty rodzinnej z ZUS. Na podstawie art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1383) zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu kwoty 1298,53 zł za okres od 9 maja 2018 r. do 30 września 2018 r.

/decyzja – k. 30 akta KRUS/

M. D. wiedziała, że świadczenie jest jej nienależne od chwili przyznania renty rodzinnej, z tego powodu odmówiła odbioru świadczenia. W dniu 25 lipca 2018 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dostała z Poczty Polskiej zwrot 7 przekazów, w tym zwrot świadczenia ubezpieczonej z adnotacją, że świadczenia nie podjęto w terminie.

/bezsporne, nadto: zestawienie zwróconych przekazów pocztowych k. 37/

W **dniu 30 lipca 2018 r.** Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ponownie przekazała świadczenie M. D. Poczcie Polskiej do doręczenia.

/spis przekazów k. 38/

W dniu 10 sierpnia 2018 r. M. D. odebrała świadczenie osobiście.

/bezsporne/

M. D. uzyskała informację od pracownika Poczty Polskiej, że świadczenie jest jej należne.

/bezsporne/

Tak ustalony stan faktyczny nie był sporny pomiędzy stronami. Szczegółowych ustaleń Sąd Okręgowy w Łodzi dokonał w oparciu o całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, w tym na podstawie powołanych dokumentów znajdujących się w aktach Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, które nie budzą wątpliwości co do ich wiarygodności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest w części zasadne.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było, czy świadczenie w postaci emerytury rolniczej pobrane przez M. D. za okres od 9 maja 2018r. do 30 września 2018 r. w kwocie 1298,53 zł jest świadczeniem pobranym nienależnie i czy w związku z tym ubezpieczona jest zobowiązana do jego zwrotu.

Art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2017 r., poz. 2336) stanowi, że zasady zwrotu nienależnie pobranych świadczeń oraz ustalania odsetek za opóźnienia w wypłacie świadczeń określają przepisy emerytalne oraz przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa.

Stosownie do art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r., poz. 300) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczone o braku prawa do ich pobierania (art. 84 ust. 2 pkt 1) oraz świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia (art. 84 ust. 2 pkt 2).

Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata (art. 84 ust. 3) .

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1383) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczone o braku prawa do ich pobierania (ust. 2).

Świadczeniem nienależnym może być tylko świadczenie, wypłacone osobie, która w dniu wydania decyzji spełniała warunki pobierania świadczenia, ale później utraciła uprawnienie do jego pobierania i mimo prawidłowego pouczenia nie powiadomiła

o okolicznościach pozbawiających prawa do wypłaty świadczeń, bądź osobie, która nie miała w dniu wydania decyzji prawa do świadczenia i uzyskała wypłatę świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów, albo innego świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd. Istotnym elementem konstrukcyjnym pojęcia nienależnego świadczenia jest świadomość osoby, która pobrała świadczenia, co do faktu, że zostało ono jej wypłacone bez podstawy prawnej na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części).

Pouczenie

o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia /por. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2008 roku, sygn. akt I UK 394/07, L. oraz w wyroku z dnia 14 marca 2006 roku, sygn. akt I UK 161/05, L./.

Bezspornym jest między stronami, że ubezpieczona od 1 listopada 2006 r. pobierała emeryturę rolniczą. Niewątpliwie również, co wynika wprost z decyzji przyznającej jej prawo do emerytury, zawarte było w punkcie 6.7 pouczenie, że skarżąca ma obowiązek powiadomić organ rentowy o okolicznościach powodujących zawieszenie lub zmniejszenie wysokości emerytury to jest m.in. o pobieraniu emerytury lub renty z innego tytułu – przyznanej przez inny organ.

Bezspornym jest także, że w dniu 8 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wydał decyzję, którą przyznał M. D. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu od dnia 9 maja 2018 r., a w dniu 21 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przesłał do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Ł. informację wraz z w/w decyzją.

Roszczenie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego obejmuje w niniejszej sprawie okres od 9 maja 2018r. do 30 września 2018 r. Bezspornym jest, że ubezpieczona pobrała świadczenie emerytalne za okres od 9 maja 2018 r. do 30 czerwca 2018 r., kiedy to już miała przyznane prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu z ZUS.

Na mocy art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie, z zastrzeżeniem ust. 4.

Tym samym niewątpliwie było to świadczenie nienależne odwołującej, gdyż zostało jej wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących wstrzymanie prawa do świadczenia, a skarżąca pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa w takiej sytuacji do jego pobierania. Tym samym jest ona zobowiązana do zwrotu wskazanego świadczenia.

W tym zakresie Sąd oddalił odwołanie wnioskodawczyni na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k. p. c., o czym orzekł w punkcie 2 wyroku.

Inaczej natomiast kształtuje się sytuacja w zakresie żądania zwrotu przez organ rentowy kwoty 812,58 zł wypłacanej tytułem emerytury za okres od lipca do września 2018 roku.

Na datę wydania spornej decyzji tj. na dzień 4 lipca 2018 roku, wnioskodawczyni nie pobrała świadczenia za miesiące lipiec, sierpień i wrzesień. M. D. wiedziała, że świadczenie jest jej nienależne i z tego powodu odmówiła odbioru świadczenia. W dniu 25 lipca 2018 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dostała z Poczty Polskiej zwrot 7 przekazów, w tym zwrot świadczenia ubezpieczonej z adnotacją, że świadczenia nie podjęto w terminie. Mimo to, w **dniu 30 lipca 2018 r.** Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ponownie przekazała świadczenie M. D. Poczcie Polskiej do doręczenia i w dniu 10 sierpnia 2018 r. M. D. odebrała świadczenie osobiście.

W tym miejscu należy podnieść, że Sąd ocenia prawidłowość decyzji na datę jej wydania.

W tym zakresie wypowiedział się Sąd Najwyższy m.in. analizując sprawy rentowe. W wyroku z dnia 20 maja 2004 r. (II UK 395/03; OSNP 2005/3/43, M.P.Pr.-wkl. 2005/7/19) Sąd Najwyższy stwierdził, iż warunki nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określone w art. 57 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) muszą być spełnione łącznie w chwili wydania decyzji przez organ rentowy, w postępowaniu odwoławczym od decyzji odmawiającej prawa do tej renty sąd ubezpieczeń społecznych ocenia legalność decyzji według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania. Również w wyroku z dnia 25 stycznia 2005 r. (I UK 152/04 OSNP 2005/17/273) Sąd Najwyższy podniósł, iż z art. 316 § 1 k.p.c. nie wynika obowiązek przeprowadzenia dowodów w celu ustalenia niezdolności do pracy, która miała powstać po wydaniu zaskarżonej odwołaniem decyzji odmawiającej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W powołanych wyrokach Sąd Najwyższy stwierdził, iż stosownie do art. 316 § 1 k.p.c. sąd wydaje wyrok biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wszczynane jest jednak na skutek odwołania wniesionego przez ubezpieczonego od konkretnej decyzji organu rentowego. Ma ono zatem charakter odwoławczy, a jego przedmiotem jest ocena zgodności

z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy. **Badanie legalności decyzji i orzekanie o niej możliwe jest tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili jej wydawania, zaś postępowanie dowodowe przed sądem jest postępowaniem sprawdzającym ustalenia dokonane przez organ rentowy.**

Tym samym należy uznać, że późniejsza zmiana stanu faktycznego nie jest podstawą do uznania wadliwej decyzji za prawidłową.

Zasadą jest zatem, iż sąd ocenia legalność decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania. Przedmiotem postępowania sądowego w sprawach dotyczących ubezpieczeń społecznych jest ocena zgodności z prawem - w aspekcie formalnym i materialnym - decyzji wydanej przez organ rentowy na wniosek ubezpieczonego lub z urzędu. Postępowanie to jest postępowaniem kontrolnym. Badanie legalności decyzji i orzekanie o niej jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydawania decyzji. Postępowanie przed sądem jest postępowaniem sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy.

W zakresie żądania zwrotu kwoty 812,58 zł (emerytury za okres od lipca do września 2018 r.) organ rentowy w spornej decyzji stwierdził, że jest to świadczenie nienależne. Jak wskazano wyżej, żeby świadczenie było nienależne musi być przede wszystkim wypłacone ubezpieczonemu. Na dzień 4 lipca 2018 roku wskazane świadczenie nie zostało wypłacone odwołującej się, która odmówiła jego przyjęcia. Wydaje się niedopuszczalnym orzekanie przez organ rentowy a priori uznając, że przekazane do wysłania (nawet jeszcze nie wysłane) do ubezpieczonego świadczenie zostanie przez niego podjęte i tym samym stanie się świadczeniem nienależnym. Ma to szczególne znaczenie w niniejszej sprawie, w której skarżąca świadczenia nie przyjęła, a mimo to organ rentowy nie tylko nie zmienił swojej decyzji w tym zakresie, ale ponownie przesłał środki pieniężne do odwołującej w dniu 30 lipca 2018 roku, czyli prawie miesiąc po wydaniu decyzji zobowiązującej ją do zwrotu tychże środków. Takiego działania KRUS nie można w żaden sposób zaakceptować. Poza tym należy zauważyć, że ewentualne odsetki od nienależnie pobranych świadczeń przysługują od daty wydania decyzji stwierdzającej, że dane świadczenie jest świadczeniem nienależnym. Tym samym jeżeliby Sąd dokonał oceny spornej decyzji nie na datę jej wydania (co jest niedopuszczalne), a uznając, że stała się ona zasadna w trakcie procesu sądowego, na skutek kolejnego przesłania odwołującej spornej kwoty, którą wnioskodawczyni w końcu odebrała, naraziłby skarżącą na ewentualną konieczność zapłaty odsetek za okres, za który takie odsetki się nie należą.

Z tego też względu Sąd wskazał w wyroku, że na dzień 4 lipca 2018 roku, czyli na datę wydania decyzji, sporna kwota nie była świadczeniem nienależnym z racji nie pobrania jej przez odwołującą.

Jedynie na marginesie należy zwrócić uwagę, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego miała możliwość podjęcia działań, aby wstrzymać wypłatę tego świadczenia. Informacja o przyznaniu ubezpieczonej renty rodzinnej wpłynęła do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wystarczająco wcześniej, a poza tym Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego miała możliwość cofnięcia ponownej próby doręczenia świadczenia ubezpieczonej w sytuacji, kiedy ta świadczenia nie przyjęła i Poczta Polska dokonała zwrotu do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie podjętego świadczenia.

Mając na względzie wszystkie powyższe okoliczności Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k. p. c., zmienił w tym zakresie zaskarżoną decyzję i stwierdził, że na dzień 4 lipca 2018 r. kwota 812,58 zł z tytułu emerytury rolniczej za III kwartał 2018 r. nie była świadczeniem nienależnym i w związku z tym M. D. nie była na dzień 4 lipca 2018 r. zobowiązana do jej zwrotu, o czym orzekł w punkcie 1 wyroku.

Wniosek o umorzenie należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń Sąd przekazał do rozpoznania Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w Ł., o czym orzekł w punkcie 3 wyroku.

Zgodnie z dyspozycją art. 476 par. 2 kpc przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych (...). A zatem Sąd rozpoznaje sprawy w związku z

odwołaniem od konkretnej decyzji organu rentowego i tylko w granicach tej decyzji. Co do umorzenia należności strona pozwana nie wydała żadnej decyzji. Stanowisko KRUS musi być wyrażone w formie decyzji, od której przysługuje osobie uprawnionej prawo odwołania się do Sądu bądź do innego właściwego organu.

Sąd o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 100 k.p.c w zw. z § 9 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2015 poz. 1804) i zasądził od Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz M. D. kwotę 90 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi KRUS z pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia apelacji wraz z aktami rentowymi.